

Færre sauer gir ikke mer selvforsyning, Stø

BRASIL: Abortforslag vekker reaksjoner. **SIDE 14**

KLASSEKAMPEN

Venstresidas
dagsavis

Tirsdag 20. april 2021. Nummer 89. Uke 16. Årgang 53. Løssalg: 39 kroner

A-avis

” 1950-tallets foreldreskap var ikke uttrykk for omsorgsvikt eller neglisjering av barna. **SIDE 20** Ellen Schrupf

” Jeg tror dagens Ap-ledelse må gå en god stund i retorikk læra for å bli tjommi med vanlige folk. **SIDE 3** Magnus Marsdal

” For Nato er det ikke til å komme unna at det er et nederlag

FOTO: CHRISTOPHER OLSSON

FERDIG: I høst skal alle Natos styrker være ute av Afghanistan. FN's tidligere spesialutsending Kai Eide mener det bare er dårlige lærdommer å trekke når Nato forlater landet. **SIDE 12 OG 13**

Samles i ubåt-protest

KAMP: Kommunen sladdet rapporten som sier at Tromsø sentrum må evakueres om en ulykke skjer ved den planlagte atomskiphavna. Nå håper Nei til atom-drevne militærfartøy på omkamp. **SIDE 8 OG 9**

Lærere ut mot Dingstad

PENSUM: Anne Lise Jomisko og Egil Elseth vil ikke bli fortalt hvordan de skal undervise i Hamsun. Det er å undervurdere både elever og lærere, mener de to norsklektorene. **KULTUR, SIDE 26 OG 27**

7 403933 000074

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom. Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom. Replikk/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Andrea Sofie Aasvang
andreaa@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

Klassekampen 15. april

Legemakt

ABORT

Eli Aaby

Overlege Lars Næss, (15. april) beskriver abortnemndenes praksis og funksjon fra sitt ståsted. Han undersøker at den viktigste funksjonen til abortnemnda er å si ja eller nei til den kvinnen som har fremmet sin sak. Grundig, omsorgsfull og relevant informasjon er kvinnen allerede sikret gjennom andre paragrafer i loven. Er prisen for at kvinnene skal få god informasjon at legene skal beholde makta til å bestemme?

Eli Aaby,

jordmor og medlem av Kvinnepolitisk lag i Oslo Rødt
eli.aaby@online.no

Stygg feil?

HISTORIE

Klas Åmark

Ole Kolsrud mener jeg har gjort meg skyldig i en «stygg feiltolkning» av hans artikkel om Londonregjeringen når jeg skriver at den kjente seg makteløs i forhold til Hjemmefronten. Han skriver nå at Londonregjeringen var makteløs i forhold til de nazistiske makthaverne i Norge. Men i artikkelen siterer han utenriksminister Trygve Lies ord om at det norske folket ikke trengte noen oppfordring til å hjelpe «andre personer og klasser» mot de tyske forfølgelsene og legger til: «at det norske folk ikke trengte noen oppfordring var egentlig uttrykk for makteløshet». Og han skriver videre at regjeringen ikke mente å kunne lede arbeidet i Norge gjennom råd eller direktiv fra London. Det var dette jeg siktet til med min «stygge feiltolkning».

Klas Åmark, historiker
klasmark@gmail.com

Ei lang rekkje distriktskommunar kunna få eit skikkeleg sa Bygg lyntog i N

KRONIKK

Eirik Faret Sakariassen

Eit av SVs store prosjekt for tiåra som ligg føre oss, er å sikra eit rettferdig grønt skifte gjennom at staten brukar alle sine musklar for å rusta Noreg for ei framtid med mindre ulikskap og kutt i utslepp. Me skal kutta, byggja og dela – kutta utsleppa, byggja landet, dela goda. I mine auge svarar lyntog godt på alle tre punkta.

I 2009 vart Deutsche Bahn Internationals rapport om hurtigtog i Noreg lansert, gjort etter initiativ frå Norsk Bane. Den hadde fleire interessante konklusjonar som burde ha gjeve grunnlag for ei storstilt planlegging og bygging av lyntog mellom dei største byane i Noreg.

Korleis reise- mønstera i Noreg og verda etter pandemien vert, er akkurat no vanskeleg å skoda. Vil me reisa annleis, eller vil mykje verta som før koronapandemien trefte oss? Svara på dette vil me sjå når dei sterkaste innskrenkingane på livet vårt er fasa ut, men me veit mykje om kor omfattande reiseverksemd som føregjekk innanlands før pandemien.

Oslo-Trondheim er Europas fjerde mest trafikkerte flyrute, med Oslo-Bergen på ein sjunde plass. Mellom Paris og Lyon var det 940.000 flyreisande året før dei opna lyntog der. På dei aktuelle lyntognettverka Oslo-Trondheim-Ålesund og Oslo-Bergen/Haugesund/Stavanger var det i 2019 høvesvis tre millionar og fem millionar flyreisande årleg, altså tre-fem gonger meir enn det var

mellom Paris og Lyon før ein opna lyntog der. Det har gått nesten 80 fly dagleg i kvar retning mellom Gardermoen og Torp på Austlandet og Bergen, Haugesund og Stavanger på Vestlandet. Om det vert overført til tog, med 16 driftstimar dagleg, svarar det til cirka fem avgangar i timen i kvar retning. Samla sett er det eit solid passasjergrunnlag for dei ulike lyntogtraseane som er aktuelle i Noreg.

Noko av det som kanskje er underkommunisert i debatten om lyntog, er kva effekt dette vil ha for distrikta. Det vert ikkje flyplass i Sauda, Skodje, Otta eller Bø i Telemark med det fyrste, men langs traseane, anten me snakkar om Dovresambandet eller Vestlandsbanen over Haukeli, vil ei lang rekkje distriktskommunar kunna få eit skikkeleg samferdselsløft. Det vil verta mogleg å bu i distrikta og jobba i ein storby, eller omvendt.

Høg fart gjev høg produktivitet. Me kan kutta reisetida for togreisande mellom dei store byane med mange timar per reise. Det er eit av dei vesentlegaste poenga for kvifor lyntog er så viktig for at folk skal velja tog. Jo kortare tid toget brukar, jo fleire av oss vel toget fyrst. Det skarpe skiljet går ved to og ein halv time eller mindre. Med slike togreisetider vel 80 prosent tog framfor fly, ganske enkelt fordi det å reisa med tog då er raskare og langt meir behagelig enn å reisa med fly.

For alle som bur i distrikta, er dagens lange reiser til og frå flyplassane tungvinte. Lyntog kor ein kan gå av og på undervegs vil gje distrikta endå kortare reisetid enn byane ved endepunkta, medan det er motsett på fly. Dagens flybaserte samferdsel verkar sentraliserande. Det har mange Senterparti-ord-

førarar i Distrikts-Noreg skjønt, og dei jobbar derfor aktivt for lyntog, blant anna som medlem i fleire lyntogforum. Eg håpar Senterpartiet sentralt vil støtta sine distriktskommunar aktivt i denne saka og sånn kunna bidra til ei balansert utvikling av heile landet – by og land, hand i hand.

Deutsche Bahn Internationals rapport viser at me i Noreg kan oppnå 270–300 km/t

nesten overalt. Det vil vera enkelt å leggja til rette for fleirbruk, altså både langdistans og regionaltog og ikkje minst godstrafikk. Kapasiteten for godstrafikk aukar med ti gonger samanlikna med dagens jernbanenett. Med overført fly- og godstrafikk samt langdistans biltrafikk vert òg klimaeffektane store. CO₂-utsleppa vil kunna redusertast med 1,5 millionar tonn med Dovresambandet og Vestlandsbanen over

OVERHØRT

Nav er som strenge fedre flest. Skremmetaktikken og den nedlatende, overdrevent byråkratiske tonen er bare fordi vi skal ta oss sammen, slik at vi kan bidra til fellesskapet – ikke dra nytte av det når vi trenger det som mest.

Maria Can på Trønderdebatt

Hvordan VÅGER folk som bor i Oslo å å kripe ut av 20-kvadrats-

leilighetene sine og kose seg ute og treffe venner de ikke har sett på år og dag mens de følger retningslinjer og smittevernsåbud utendørs??

@nidveg på Twitter

Jeg er glad for at man i bergenspressen har lov til å snakke med folk i parken uten å sladre til Nakstad etterpå.

Kjetil K. Ullebø på Twitter

Det er ikke noe sug etter å avkriminalisere kokain i Norge. Arbeiderpartiet har tatt konsekvensen av det.

Skjalg Fjellheim i Nordlys

Som regel kommer ting inn [i fengsel] i anus. Rekordene er 17 kinderegg, pluss en mobiltelefon og en lader.

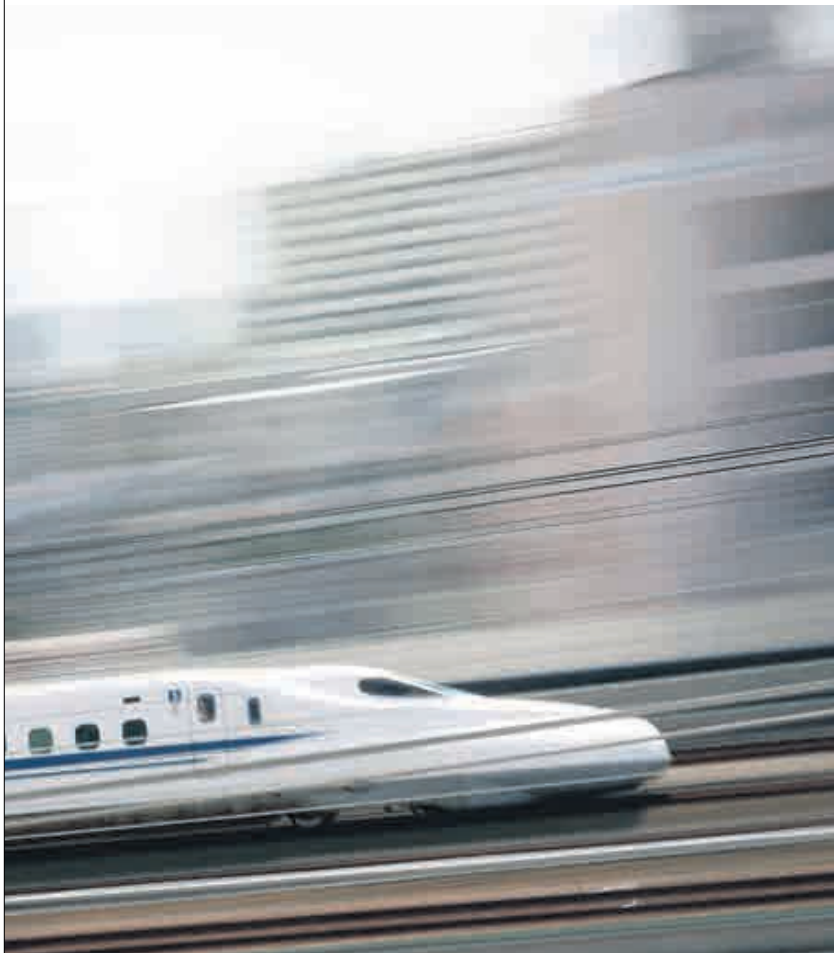
Mina Hadjian, redaktør i Røverradioen, til Dagsavisen

MER DEBATT NESTE SIDE >>

Samferdselsløft med høghastighetstog.

Noreg!

HØG FART: Deutsche Bahn Internationals rapport viser at me i Noreg kan oppnå 270–300 km/t nesten overalt, skriv Eirik Faret Sakariassen. Her Shinkansen, et lyntog i Japan.

FOTO: ADRIAN DENNIS, AFP/NTB

Haukeli, meir for eit nasjonalt nett og vidare til Sverige og Europa. Utsleppa under bygging er rekna til å betala seg ned på under sju år for lyntog Trondheim–Møre og under fem år for Vestlandsbanen gjennom overført trafikk.

Men har me råd til alt dette? Ja, både fordi det er mogleg å prioritera anleis enn fly- og

motorvegbasert samferdsel og fordi ein sånn konkurransekyktig jernbane kan gje inntektsgrunnlag gjennom billettinntekter og fraktinntekter som kan dekkja drifts- og vedlikehaldsutgifter og bidra til finansiering av banebygginga, sånn som utgreiinga til Deutsche Bahn International viste.

SV kjempar for å kutta utslepp, for å dela goda og for å bygga landet – at det skal vera god og klimavennleg infrastruktur i både by og land. Lyntog gjev eit godt bidrag til dette. Eg håpar statsråden er einig.

Eirik Faret Sakariassen, stortingsrepresentant Rogaland SV
eirik.faret.sakariassen@stortinget.no

FASADEMAKERNE: Grensen 12, her før og etter omleggingen, er et av eksemplene som har blitt trukket frem i arkitekturoppørret.

FOTO: OSLO MUSEUM/UKJENT

Opprør på avveie

ARKITEKTUR
Johan-Ditlef Martens
og Ketil Moe

Endelig har vi fått en arkitekturdebatt og et Arkitekturoppør, et oppør mot triste og umenneskelige by- og boligprosjekter der den «vanlige» beboere engasjerer seg. Temaet er løftet opp til sosiale medier, dagspressen og nå sist, Dagsnytt 18. Flott, – men diskusjonen er blitt en farlig avsporing.

Debatten handler igjen hovedsakelig om triste fasader der man savner større variasjon, farger og menneskelige dimensjoner. I tillegg etterlyser man også gamle byplanidealer som gater, torg og plasser, men årsaken til dagens misære underkommuniseres. Oppørret tar for seg både kontorbygg, «signalbygg» og boliger. Vi vil konsentrere oss om boligbyggingen.

Hovedproblemet her er at utbyggere, med kommunes velsignelse, presser opp etasjehøyden og utnyttelsen. Antall kvadratmeter og boliger er det helt avgjørende for fortjenesten. Nå bygger man igjen høyblokker uten gode utearealer, byrom og gatemiljø. Pengene ligger i bygningsstrukturen, ikke i fasadene. Ekstra selvmotsigende blir dette når vi ser at mange av de prosjektene som kritiseres, som stasjonsbyen på Grefsen, har teglfasader, noe som er betydelig dyrere enn billig tre- og platekleddning. Disse teglfasadene kunne til og med fungert helt bra på andre, mindre og mer

Klassekampen 17. april menneskelige bygningskropper i fire til fem etasjer.

Grünerløkka trekkes fram som et godt bymiljø med butikker, kafeer og parker med liv og fellesskap. Det er det ikke kundegrunnlag for i de fleste nye boligkom-

pleksene. Men første etasje kan likevel utformes på andre måter enn å sette boligene rett ned i fortauskanten. Det kan etableres hyggelig overgangssoner med grønne forhager, og man kan bruke første etasje til fellesfunksjoner for beboerne, også dette som en overgang mot det offentlige. Men slike løsninger koster.

Utbyggerne kan prise seg lykkelige for at denne debatten igjen retter fokus mot fasadene. Da slipper de ubehagelige spørsmål om det som virkelig betyr noe for profitten, – utnyttelse og antall boliger som kan presses inn på tomte. Vakre omgivelser og en større variasjon i fasadene er nødvendig, og arkitektene bærer et stort ansvar her. Men i denne sammenheng utgjør dette småpenger som utbyggerne gladelig kan diskutere.

Johan-Ditlef Martens og Ketil Moe
sivilarkitekter MNAL, forfattere av «Hva koster en god bolig?»

johan-dm@online.no

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Villedende om vei

HORDFAST
Sofie Marhaug

Løgner om Hordfast blir ikke sanne bare fordi de gjentas flere ganger. Jeg fikk en følelse av *déjà vu* da jeg leste Øyvind Hallerakers innlegg om Hordfast i Klassekampen (16. april). Hadde jeg ikke lest dette før?

Jeg bladde gjennom bunken av gamle aviser som jeg burde kastet for lenge siden, og fant det nesten identiske innlegget i Dag og Tid (19. mars 2021). Første gang jeg leste Hallerakers innlegg var det med forordring: Hvorfor har ikke Halleraker gidde å skrive innlegget på nynorsk? Hordfast AS får lite igjen for de høye lønnsutgiftene sine.

Selv om Halleraker har fått ny jobb som lobbyist er mediestrategien den samme som i partiet han kommer fra, nemlig å sende identiske innlegg til flere avisredaksjoner. Men i motsetning til andre Høyre-politikere, er det ikke «jobben, skolen og helsa» som bekymrer Halleraker. Han frykter at det natur- og klimaferdlig motorveiprojektet Hordfast ikke blir prioritert i Nasjonal transportplan (NTP).

Han har dessuten frekkehets nådegave når han sammenligner prosjektet med Intercity. For å ta det mest åpenbare først: En motorvei er ikke det samme som en jernbane.

Dette vet Halleraker godt. Men han går lenger enn som så når han fremstiller det som om Hordfast er et slags klimatiltak.

Samferdselsdepartementet har utarbeidet en rapport der de anslår at bare de nye veiutbyggingene som vurderes i kommende transportplanen vil kunne gi utslipp fra bygging og arealbruksendring på over fire millioner tonn CO₂. I så måte er Hordfast en versting. Naturvernforbundet har gang på gang advart mot prosjektet som både bygger ned verdi-full natur, myr som fanger CO₂ og legger opp til økt privatbilisme.

Det finnes derimot et prosjekt på Vestlandet som er sammenlignbart med Intercity. Jernbanelinjen mellom Voss og Bergen kalles dette prosjektet. Å redusere reisetiden på dette strekket vil være langt mer klima- og miljøvennlig enn Hordfast. Det vil i tillegg binde Vestlandet bedre sammen. Med det som omtales som K5-alternativet, ses vei og bane i sammenheng. For veien mellom Bergen og Voss er livsfarlig. Å rassikre denne bør også ha langt høyere prioritet enn å rasere kysten med en gigantisk bro over fjorden.

Mediestrategien til Halleraker er pinlig. Verre er det likevel at han fremstiller Hordfast som et klimavennlig prosjekt.

Sofie Marhaug,
førstekandidat for Rødt i Hordaland
sofemarhaug@gmail.com

RUSSLAND
Ola Tunander

I Klassekampen 13. april angriper Aage Borchgrevink Klassekampen med flere for deres forsvar for et «defensivt» Russland. Borchgrevink er i stedet opptatt av russiske brudd på menneskerettigheter, av oligarkenes makt, og ikke minst av den russiske presidenten Vladimir Putin. Men i Borchgrevinks tankeverden finnes ikke geopolitiske overveielser, kulturelle forskjeller, spørsmål om strategiske atomvåpen eller en diskusjon om den propaganda som preger oss. Her finnes kort sagt kun en tanke om «det liberale demokrati».

Denne tankeverden griper tilbake til Francis Fukuyamas forestilling om «historiens slutt», om det liberale demokratiets endelige seier over stadig mer marginale diktaturer (National Interest, 1989). Fukuyamas teser ble straks besvart av Samuel Huntington i en artikkel i Foreign Affairs, «The Clash of Civilizations» (1993) og senere i en bok med samme navn (1996). Huntington hevdet at de sivilisatoriske forskjellene kommer til å følge oss gjennom historien. Han skrev at vesten er unik, ikke universell (1996).

Huntington ble ofte beskrevet som en kald kriger som levde i konfliktenes verden, men i motsetning til Fukuyama erkjente han eksistensen av det som er annerledes, og han så på muligheten for dialog mellom forskjellige sivilisasjoner. Fukuyama er neppe forsvarer av sin egen hypotese i dag. Huntington døde i 2008.

Klassekampen 13. april

Hvis man ikke erkjenner en annen sivilisasjons rett å være annerledes, er man nødt til å spørre hvilke middel man er villig å ta i bruk. Hvis jeg forstår Borchgrevink rett, så mener han at man gjennom demonstrasjoner eller opprør kan tvinge fram en forandring. Han henviser til de temmelig blodige demonstrasjonene i Ukraina i 2014. Men den regimeforandringen som fulgte etter dette opprøret, hadde også geopolitiske implikasjoner. Ukrainas vesttilknytning med en amerikansk tilstedeværelse har for Moskva den samme betydning som de sovjetiske rakettene på Cuba hadde for Washington i 1962.

I 1962 ville USAs militærledelse angripe Sovjet på Cuba. Dette ble stoppet av president John F. Kennedy, men vi vet nå at Sovjet ville ha svart med å sette inn atomvåpen mot amerikanske fartøyer. Det fantes da kun et svar, en plan, på amerikansk side. Man skulle sette inn strategiske atomvåpenraketter mot Sovjet og Kina med et beregnet antall døde på 285 millioner. Russisk tradisjon er å være mer forsiktig, men vi må tross alt regne med en atomvåpenkonflikt. USA kommer antakelig å gjøre retrett, på samme måte som Moskva gjorde retrett i 1962. Men vi må samtidig erkjenne at før en slik konflikt trappes opp til atomvåpennivå vil USA,

ifølge amerikansk doktrine, begynne med å senke russiske strategiske ubåter i Barentshavet. Vi får en militær konflikt som direkte handler om norsk territorium.

Huntington skrev at Europas deling mellom vestverden og det ortodokse øst går rett gjennom Ukraina. «Ukraina»

kommer av kraj/krajina som betyr grense eller grenseland (mellom øst og vest). Vest-Ukraina har historiske bånd til Europa, mens Øst-Ukraina har tilhørt Russland. Hvis Ukraina skulle knytte seg til Nato kommer Øst-Ukraina å søke seg tilbake til Russland. Huntington siterer for øvrig mitt bidrag om Europas delinjer i en NUPI-rapport 1992 («Norway Facing a Changing Europe»). Det merkelige er at Huntington, som tidligere ble oppfattet som en «vestens ideolog», nå framstår som en forsvarer av Russlands «legetime interesse» i Ukraina. Hvis man vil beholde Ukraina som én stat, må Ukraina være nøytralt. Alternativet er en konflikt. Når Ukraina utsteder presidentdekret om å ta Krim tilbake med støtte fra USA svarer Russland med å mobilisere militært. En slik konflikt kan lett eskalere. Mange menneskerettighetsaktivister overser disse geopolitiske realiteter. Man overser helt spørsmål om atomvåpen. Vi har fått en generasjon av diplomater og strateger som er preget av konfliktene på Balkan, Rwanda og Libya, og vi kan se hvordan «menneskerettighetsaktivister» i Libya ble til selve spydspissen til de krigførende statene. En del av disse aktivister framtrer nå som de nye krigenes mest ivrige forsvarere.

Ola Tunander,
research Professor Emeritus
OLA@prio.org

Skjønnmaling av okkupasjonen

ISRAEL
Line Khatieb

MIFFS Conrad Myrland forsøker (15. april) å skjønne Israels langvarige okkupasjon og folkerettsbrudd i sitt svarinnlegg i Klassekampen 15. april. Myrland argumenterer med at bosettingene på okkupert palestinsk jord ikke er ulovlige, fordi okkupasjonsmakten hevder dette selv. Dette synspunktet er ikke i overensstemmelse med internasjonal konsensus og gjelden de folkerett. Senest i 2016 ble resolusjon 2334 vedtatt i FNs sikkerhetsråd. Resolusjonen sier blant annet at bosettingene ikke har juridisk gyldighet og utgjør et klart brudd på folkeretten.

CAF bidrar direkte til opprettholdelse av okkupa-

sjonen ved å bygge ut og vedlikeholde forstadsbanen, Jerusalem Light Rail på palestinsk land – og er dermed involvert i brudd på palestinerne grunnleggende menneskerettigheter.

Da palestinere og israelere i 1993 inngikk Oslo-avtalen var stans i bygging av bosettinger på palestinsk land et av de viktigste punktene. Siden den gang har antallet blitt mer enn tredoblet, og i dag bor rundt 700 000 israelske borgere i bosettinger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Ifølge FN er dette et klart folkerettsbrudd. Norske myndigheter legger til grunn samme tolkning av folkeretten.

Myrland bommer når han hevder at det er ulovlig for Norge tog å avvise selskaper i en anskaffelsesprosess. I anskaffelsesloven og

tilhørende forskrifter reguleres oppdragsgiverens rett og i noen tilfeller plikt, til å avvise leverandører på ulike grunnlag.

Norske myndigheter og selskap skal ikke belønne virksomheter som er med på folkerettsbrudd. Michael Lynk, FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i Palestina, peker i sin rapport, høsten 2020, på at ansvarliggjøring av Israels brudd på folkeretten er en plikt, og må til for å få til endring.

Vi forventer at samferdselsminister Hareide legger FNs tolkninger, og ikke en okkupasjonsmakts virkelighetsforståelse, til grunn når avgjørelsen skal tas om hvem Norge tog skal samarbeide med i tiden fremover.

Line Khatieb,
leder for Palestinakomiteen
leder@palestinakomiteen.no

Mer rusforskning

RUSREFORM
Jørn Hokland

Debatten om rusreformen har vist at vi trenger ny forskning. Her er tre prosjekter som bør gjennomføres før neste narkodebatt.

1. Representative utvalg av cannabisavhengige i behandling må spørres hva som taler for å slutte, og et av svaralternativene må være «på grunn av forbudets negative konsekvenser.» Funnene her vil trolig forhindre at aktivister også i neste omgang kan si det ikke er forskningsbelegg for at forbudet er med å motivere

avhengige til å slutte.

2. Representative utvalg av gruppen som ikke har prøvd cannabis må spørres hvorfor ikke, og et av svaralternativene må være «fordi det er farlig og ulovlig.» Funnene her vil trolig forhindre at aktivister også i neste omgang kan si at det ikke er forskningsbelegg for forbudets allmennpreventive effekt.

3. Representative utvalg av rusforskere må spørres om de selv ryker cannabis. Funnene her vil trolig belyse hvilke interesser som står på spill i slike debatter.

Jørn Hokland,
NPF psykologspesialist i
psykoterapi, dr.scient.
jorn.hokland@gmail.com

Her er noen fakta, Braanen

KINA
Arne Melsom

I Klassekampen 7. april konstaterer Bjørgulv Braanen at Twitter «flommet over» av ramsalt kritikk mot lederen han skrev 30. mars. Artikkelen avsluttes med en oppfordring til dem som er uenige med ham, til å sende et innlegg der feil påvises. Jeg er en av dem som reagerte på Twitter, og tar med dette imot invitasjonen.

Folkemord er handlinger som omfattes av FNs Folkemordkonvensjon fra 1948. Konvensjonen definerer folkemord som et overlagt forsøk på å utsette, helt eller delvis, en nasjonal, etnisk, rase- eller religiøs gruppe. Videre vises det til at dette må foregå gjennom minst én av fem typer handlinger.

Utgjendelige bevis for et folkemord er vanskelig å frambringe uten uhindret tilgang til området der overgrepene skjer. Kinesiske myndigheters nær totale kontroll i Øst-Turkestan (Xinjiang) gjør bevisinnstilling noe nær umulig. Besøkende journalister blir trakassert, og kun få øyenvitner har klart å flykte.

Forfølgelsen av dissidenter er intens, nylig ble en tidligere leder i regionens undervisningssektor idømt suspendert dødsstraff for lærebøker han har skrevet. Men noen har unnsloppet, de forteller om voldtekt og tortur i konsentrasjonsleirene.

Likevel er det kanskje juridisk sett for få vitnesbyrd til å erklære et pågående folkemord, og fortellingene er umulig å verifisere helt sikkert. For å komme nærmere en udiskutabel situasjonsbeskrivelse, går jeg til offisiell kinesisk statistikk. Den viser at fødselsraten i Øst-Turkestan stupte fra 15,88 promille i 2017 til 8,14

Klassekampen 7. april

Øst-Turkestan, ble fødselsraten mer enn halvert i toårsperioden.

Steriliseringraten øker kraftig i uighurbefolkningen, og vitner forteller om tvungen bruk av spiral og tvangssterilisering. Et av de fem kriteriene for folkemord er handlinger som tar sikte på å forhindre fødsler med tvang.

Verden må kreve at uavhengige eksperter får slippe til, uhindret, uten oppsyn.

promille i 2019. Nå er det slik at i overkant av 40 prosent av befolkningen er etniske kinesere. Min påstand er derfor at blant uighurer, den største folkegruppen i

Øst-Turkestan, ble fødselsraten mer enn halvert i toårsperioden. Steriliseringraten øker kraftig i uighurbefolkningen, og vitner forteller om tvungen bruk av spiral og tvangssterilisering. Et av de fem kriteriene for folkemord er handlinger som tar sikte på å forhindre fødsler med tvang.

Omfanget av konsentrasjonsleirene tilsier at overgrepene mot uighurer utføres med viten, og overlegg, av maktelite i Beijing. Begrepet som definerer folkemord, er som nevnt over, «helt eller delvis». Om fødselsraten tvinges til mer enn en halvering i en folkegruppe, er det min vurdering at dette kriteriet er oppfylt, da står vi overfor et folkemord. Men jeg er en legmann. Verden må kreve at uavhengige eksperter får slippe til, uhindret, uten overvåking, og uten annet oppsyn fra kinesiske myndigheter, for å klarlegge hva som skjer.

Resultatet av undersøkelsene vil så kunne lede til et internasjonalt tribunal i regi av FN, der de skyldige gjøres ansvarlige og får utmålt straff. Det var dette som skjedde etter folkemordet i Rwanda. Braanens fabuleringer om et forspill for bruk av militærmakt mangler realitetsforståelse i mine øyne. Militær aktivitet med tiltagende hyppighet i området er det for tiden Kina som står for.

Arne Melsom,
nestleder,
Hongkongkomiteen i Norge
melsom62@gmail.com

Så enkelt, Pedersen?

RUSREFORM
Edle Ravndal

Willy Pedersen og undertegnende er uenige om viktige forskningsfunn som viser at alkohol fører til økt bruk og problembruk, men han ser bort fra norske forskningsfunn som viser at bruk av narkotika også finnes på narkotikafeltet. Han henviser til internasjonal forskning som, grovt sett, viser at ingen økning skjer ved avkriminalisering. Han velger å se bort fra den nordiske forskningen som viser at måten en bruker rusmidler på her, er ganske forskjellig fra i sydligere land i Europa.

At det er store muligheter for økt bruk av narkotika blant rekreasjonelle brukere hvis en avkriminalisering av narkotika finner sted, er Pedersen fremmed for. Ungdom vet hvor de får kjøpt sin narkotika. Mulighetene er mange. Om en samtidig åpner for at bruk og besittelse av spesifikke doser av illegale stoffer er lovlig, er dette en ganske klar anledning for ulike ungdommer til i større grad å prøve ut narkotika. Det vil si at markedet øker. Sikker norsk forskning om dette finnes ikke. Konsekvensene av en slik politikk kan bare fremtiden si noe om.

Folkhelseinstituttet er i sin høringsuttalelse også åpen for at denne situasjonen kan oppstå. Pedersen viser til internasjonal forskningslitteratur, en såkalt kunnskapsoppsummering, laget av Rusreformutvalget, som ikke viser en slik utvikling. At det kan stilles spørsmål ved denne kunnskapsoppsummeringen, og dens konklusjoner, har kompetente forskere på rusfeltet vist (Bretteville og Bramness, Klassekampen, 22. mars).

Jeg sier ikke at Pedersen har tatt seg om politiets arbeid i sitt siste innlegg, men nå gjør han det. Mange andre, også personer ansatt i politietaten, har ytret seg om dette. Det er ikke overraskende at det også innen politietaten er personer som går langt utover sine fullmakter. Fremstillingen er unansatt, politiet gjør også mye bra arbeid på narkotikafeltet.

Pedersen oppsummerer sitt første poeng i innlegget med å si at så enkelt er det. Her er vi grunnleggende uenige. Jeg vil si at det meste på narkotikafeltet er komplisert.

Edle Ravndal,
professor emerita
edleravn@gmail.com

Færre sauer gir ikke mer selvforsyning, Stø

KJØTT
Chr. Anton Smedshaug
og Martin H. Inderhaug

Eivind Støs replikk 30. mars («Saken er ertesuppe, ikke bif») brakte minnene tilbake til 1983 og Liv Finstads klassiske kommentar «Sauer er ålreite dyr», som et forsvar for hvorfor Rødt Vålgallianse ville ha flere sauer her i landet. I tillegg til å være ålreite dyr sa hun at det også dreier seg «om å opprettholde en jordbruksnærings som har å gjøre med Norges sjølbæring, for eksempel».

Å iverksette en styrt vridning av kostholdet i Norge mot mindre animalsk mat med antatt fordel for vegetabiliske produkter vil svekke landbrukspolitiske mål om landbruk i hele landet, sysselsetting, mat-sikkerhet, og nasjonal verdiskaping. Kjøttproduksjonen bidrar også til kulturlandskap, biologisk mangfold, levende bygder og beitebruk. Småfe og storfe foredrer gras og beiteressurser mennesket ikke kan nytte, mens gris og fjørfe omdanner korn av lavere matkvalitet og muliggjør lønnsom kornproduksjon.

Kjøtt utgjør cirka 14 prosent av et norsk gjennomsnitts-

kosthold, men langt høyere del av våre vitale næringsstoffer. Mat må vi ha, og da må vi ta utgangspunkt i ressursene vi råder over, og forvalte dem på en mest mulig bærekraftig måte der ulike hensyn må ivaretas og forenes i den norske landbruksmodellen.

Vi viser også til Margit Fauskos innlegg 7. april, «Sjølforsyning føreset kjøttkutt», der hun på den ene siden skriver at MDG ønsker å øke selvforsyningen, og på den andre siden hevder at kjøttkutt er en forutsetning for å øke selvforsyningen blant annet fordi det angivelig vil frigjøre kornareal til å produsere plantemat og redusere kraftforimport.

Det er mulig å spise mer av kornet som dyrkes i Norge direkte av mennesker, men dette forutsetter at forbrukeren spiser mer grøt, velling og flatbrød, som er retter som kan lages på dårligere kornkvalitet. I dag går korn som tilfredsstillende bakeriindustriens kvalitetskrav, til humant konsum, mens det resterende ender opp i kraftfôr. Det er nettopp på de beste arealene, der hvor det i dag dyrkes mathvete, at proteinvekster kan dyrkes rasjonelt i Norge. Og de arealene blir det ikke mer av, selv om kjøttspising kuttes.

NIBIO har vist at vi rent agronomisk kan øke plante-proteinproduksjonen med cirka 11 prosent (20.000 tonn proteiner) med optimale rotasjoner på dagens kornarealer. Til sammenligning produserer vi i dag cirka 146.000 tonn proteiner fra melke- og kjøttproduksjon. Det er imidlertid usikkert om det er store nok mengder for å industrialisere en verdikjede som kan ta hånd om det. Det vil også forutsette at norske forbrukere har en sterk norskpreferanse, for det er nemlig tollfrihet på tørkede belgvekster.

Det er positivt med ambisjoner, og å øke selvforsyningsgraden til 60 prosent kunne gi mange positive ringvirkninger knyttet til både verdiskaping, sysselsetting og matsikkerhet. I dag importerer vi nesten ¾ av all vegetabilisk vi spiser, så her er det svært mye å hente på å løfte norskandelene. Å øke norske forandeler for husdyrene, blant annet gjennom økt beitebruk og bedre grovfôr, er også viktige bidrag.

Det er ikke dyreholdet som begrenser produksjon av norskproduserte vegetabiliske

produkter, det er manglende vilje til å spise varer som vi fint kunne dyrket langt mer av – som poteter og rotfrukter – samt naturgitte arealbe-

grensninger for å dyrke vegetabiliske varer det faktisk er underdekning av – som matkorn.

I stedet for å sette animalsk og vegetabilisk opp mot hverandre er det mer formålstjenlig å styrke norskandelene i begge produksjonene og tenke vinn-vinn. Slik vil vi styrke selvforsyningen.

Chr. Anton Smedshaug og
Martin H. Inderhaug,
Agrianalyse
mhil@agrianalyse.no

Bendik Wold (kulturredaktør) | Sara Hegna Hammer (red. sek.)
Jonas Brække | Ådne Feiring | Guri Kulås | Selma Stormyren Larsen
Dag Eivind Undheim Larsen | Mari Brenna Vollan
kultur@klassekampen.no

KULTUR & MEDIER

Professor undervurderer lærere og elever

”Har ikke

FOTO: WINFRIED R. GARSCHA

TELEGRAM:

Ruth Maier får park

Ruth Maier, som ble deportert fra Norge i 1942, får en park oppkalt etter seg i Wien.

I 1939 flyktet jødisk-østerrikske Ruth Maier fra Wien til Norge i et forsøk på å komme seg bort fra Hitler-regimets herjinger. Her ble hun etter hvert en nær venn av dikteren Gunvor Hofmo, men høsten 1942 ble hun innhentet av Nazi-Tysklands fangarmer. 26. november dette året ble Maier deportert fra Oslo til Polen med lasteskipet Donau og seinere drept i Auschwitz.

På 1990-tallet oppdaget forfatter Jan Erik Vold dagbøkene til Ruth Maier, noe som seinere resulterte i utgivelsen av «Ruth Maiers dagbok – en jødisk flykting i Norge». I fjor bestemte Oslo kommune seg for å navngi en plass i bydelen St. Hanshaugen etter Maier. Nå har også myndighetene i Wien bestemt seg for å oppkalle en park i byen etter henne, kommer det fram i en pressemelding.

Parken ligger i distriktet Leopoldstadt og er plassert rett overfor bygningen hvor Maier og hennes familie bodde før hun reiste i 1939. På den andre siden av parken renner den kjente Donau-kanalen som går gjennom sentrum av Wien.

DEUL

INTERNASJONALEN: En japansk journalist ble søndag pågrepet i Myanmar, ifølge den japanske regjeringen. Ifølge vitner ble frilansjournalisten Yuka Kitazumi bortført fra hjemmet sitt i byen

Yangon av sikkerhetsstyrker i Myanmar. Militærjuntaen har foreløpig ikke kommentert hendelsen. Journalisten har tidligere blitt pågrepet i forbindelse med dekingen av militærkuppet 1. februar, men ble løslatt kort tid etter. **ONTB**

FOTO: TERJE PEDERSEN, NTB

NOTERT:

153 søker pressestøtte

Til sammen 153 aviser over hele landet har søkt på de 370 millionene som Medietilsynet skal dele ut i pressestøtte i år. Fire aviser søker for første gang: Dette er nettavisene Nidaros, Subjekt og aldrimer.no, samt papiravisa Varden. Først til høsten får de svar på søknaden. – Medietilsynet skal nå vurdere hver enkelt søker grundig opp mot de ulike kriteriene for å se om publikasjonene er kvalifisert til å få støtte, sier direktør **Mari Velsand** i Medietilsynet. Produksjonstilskuddet likestiller papir- og nettaviser. **ONTB**

Norsklektorer mener Ståle Dingstad slår inn åpne dører. – Det finnes ikke en elev som ikke har fått framstilt dilemmaet med Hamsun, sier Anne Lise Jomisko.

BØKER

Av Selma Stormyren Larsen (tekst) og Anniken C. Mohr (foto)

Skal vi lytte til nordiskprofessor Ståle Dingstad, er det så mange mørke sider ved litteraturen til Knut Hamsun at vi bør lese, snakke og undervise om ham som nazist – ikke som en stor romanforfatter.

– Det er viktig at vi leser litteratur som er ideologisk problematisk. God litteratur trenger ikke være etisk høyverdig, sier Anne Lise Jomisko.

Hun er norsklektor og fagkoordinator i norsk ved Elvebakken videregående skole i Oslo sentrum.

Klassekampen møter Jomisko og kollegaen Egil Elseth, lektor og fagansvarlig i norsk, i et ledig klasserom mandag morgen. Før første gang etter ukevis med hjemmeskole er det elever i gangene utafor.

– Skal noen gå ut og lage en kanon for «godkjent litteratur», vil det begrense hva vi kan gjøre i skolen. Det undervurderer både lærerne og elevene våre, sier Elseth.

De mener begge at Dingstad sparker inn åpne dører om Hamsun-undervisningen.

– Dingstads forskning er interessant, men er ikke den eneste sannheten. Jeg har hørt dette før – for eksempel historien om jøden i «Markens grøde», sier Jomisko.

– Det finnes ikke en elev som ikke har fått framstilt dilemmaet med Hamsun.

Avviser romantisering

Dingstads bønn om at vi bør slutte å lese Hamsun som en stor modernist og nyromantiker, faller ikke i god jord hos de to lektorene.

– De som uttaler seg om hva skolen underviser i, har ofte ikke har fulgt med i timen. Vi har tross alt undervist i litteratur ideologikritisk i veldig mange år, sier Jomisko.

Hun ramser opp: Marxistisk, feministisk, nykritisk, psykoanalytisk og økologisk

BEROLIGER: – Vi kan berolige Ståle Dingstad med at det står bra til i skolen, sier norsklektor Egil Elseth. I likhet med kollega Anne Lise Jomisko har han sterke synspunkter på Dingstads utspill om Hamsun-undervisningen.

metode er blant det elevene må innom i norskfaget.

– Det er avansert stoff, men det er noe vi har hatt gjennom mange år, sier Jomisko.

Hun har undervist i norsk i 21 år, Elseth i 14. De mener det

har vært en utvikling i undervisningen om slike temaer.

– Litt etter 2000 begynte det å komme inn andre perspektiver og andre diskusjoner på lærerværelset. Det handler også om hva som er rådende i akademia. For hvor har disse lærerne sin utdanning fra? spør Jomisko.

I den nye fagfornyelsen er det et kompetansemål som sier at elevene skal utvikle en «kritisk tilnærming» til litteratur.

– Det er ikke sånn at vi har

«Ibsen treffer breiast og Hamsun dypest»

EGIL ELSETH, NORSKLEKTOR

er med utspill om Hamsun-undervisningen, mener norsklektorer:

fulgt med i timen

anlagt en romantisk tilnærming til Hamsun, sier Jomisko.

– Det vet jeg nesten ikke hvilken forfatter jeg hadde turt å gjøre med. Halldis Mørn Vesaas virker trygg, sier Elseth og ler.

– Vi har jo mange ganske «brune» forfattere på kanonlista vår. Nå er Amalie Skram også antisemitt, skjønte jeg, sier Jomisko.

Vil ikke skjermee elevene

Først det siste året på videregående møter elevene Hamsun på pensum, og da leser de gjerne hele verk. I år har de lest «Sult». Førrige kull leste «Pan», i tillegg til program-

skriftet «Fra det ubevisste jeleliv».

– Du har modernisten Hamsun, psykologen Hamsun og ideologen Hamsun. Det perspektivet beholder vi. Leser vi for eksempel «Pan» som en sivilisasjonskritisk roman, kommer vi raskt inn på ideologi, sier Jomisko.

– *Hvordan responderer elevene på litteraturen?*

– Om de kan la seg krenke av framstillingen av samer, for eksempel? Vi jobber mye med å kontekstualisere litteratur. De blir i hvert fall ikke nazister av å lese Hamsun, det er jeg helt sikker på, sier Jomisko.

De problematiske holdningene som finnes i resten av samfunnet, kan ikke elevene skjermes fra, mener Elseth.

– Å kunne avsløre problematiske holdninger i skjønnlitteratur hjelper også elevene med å gjenkjenne det i annen type formidling. Jeg synes det hadde vært en farlig begrensning om vi skulle ta bort alt som var problematisk.

Hamsun som veggprydd

– Jeg gleder meg alltid til vi kommer til Hamsun, fordi det er en forfatter som vekker engasjement, sier Jomisko, som pleier å åpne undervisningen med Hamsuns nekrolog over Hitler.

– Dette er en mann som fikk nobelprisen i litteratur, har hatt klare sympatier for nazistene, kona hans Marie var medlem av NS. Men de biografiske opplysningene er bare en liten introduksjon, sier hun.

På utsida av skolebibliotekvinduene på Elvebakken henger bilder av noen av de største norske forfatterne, også Hamsun. Men det er nok Ibsen som fenger flest elever, tror lektorene.

– **Likevel er det hos Hamsun den største lidenskapen ligger, sier Jomisko.**

– God beskrivelse. Ibsen treffer breiest og Hamsun dyppest, sier Elseth.

selmal@klassekampen.no

Åpner med nazismen

Med de nye læreplanene følger det nye lærebøker. Jon Opedal Hove arbeider for tida med norskboka for VG3 for Aschehoug forlag.

– At Hamsun var nazist, kan man ikke stikke under stol. På skolen vil vi utdanne elevene til å bli kritiske lesere. Vi vil at de skal utvikle litterær kompetanse.

Da må elevene få inn ganger. Hove har vurdert om han skal åpne Hamsunkapitlet med nekrologene over Hitler. For man kommer ikke utenom Hamsun, mener han.

– Jeg vil vise forskjellen mellom avisskribenten og romanforfatteren Hamsun, der figurene er sammensatte. Skjønnlitteraturen kan vise noe ideologen og sakprosaforfatteren Hamsun ikke kan. Men når forskere som Dingstad viser oss nye sider, er det interessant, og det er ikke umulig at skolen også vil henge seg på, selv om slikt gjerne tar litt tid.

FAKTA

Hamsun i skolen:

■ Kan Knut Hamsun leses som en stor forfatter – til tross for hans nazistiske og antisemittiske holdninger?

■ Nei, mener nordiskprofessor Ståle Dingstad. Med boka «Knut Hamsun og det norske holocaust» forsøker han å vise at Hamsuns politiske holdninger også kommer til uttrykk i romanene.

■ I dag svarer to norsklektorer på hvordan de underviser om Hamsun.

Klassekampen
15. og 19. april

Presisering

I lørdagens sak om Bodø-2024 siterte vi forfatter Morten Strøksnes, som i et Facebook-innlegg omtaler programsjef Henrik Sand Dagfinrud som «en sanger fra Vestfold». Dagfinrud kommer imidlertid fra Oppgård i Follo. **Red.**

NRK stikk kjeppar i hjula for oss som vil ha ei offentleg kringkasting.

Bør opna opp om fagdebatt

Guri Kulås

KOMMENTAR

Kva meir kan seiast om «Frontkjempere»? Serien har fått grunnleggjande historisk, filmfagleg og politisk kritikk frå alle hald, inkludert frå sine «eigne» faghistorikarar, norske filmkritikarar og filmskaparar – og frå russisk UD.

Underteikna ønskjer ikkje å samla meir glødande kol på hovudet til debuterande dokumentarserieskapar Alexander Kristiansen, men ein må – igjen – undrast på kor immune hovuda til dei ansvarlege i NRK er mot all slags kritikk, same kor glødande han måtte vera.

NRK er co-produsent med eksklusive visingsrettar til serien i Noreg og har både eit redaktøransvar og eit ansvar som allmennkringkastar. Det har vore grunn til å stussa over NRKs tolking av begge ansvarssroller heilt frå starten av debatten rundt «Frontkjempere». Alt på premiere-datoen, 6. april, signerte NRK-leiinga ved etik kredaktør Per Arne Kalbakk og prosjektredaktør Marie Sjo nettartikkelen «Derfor sender NRK serien Frontkjempere». Her lista dei opp ymse poeng som knapt kan kallast argument frå nokon som ber deira yrkestillar, som til dømes at «historier fra 2. verdenskrig engasjerer fortsatt et stort publikum i Norge», at finansieringskjeldene til produksjonen viser at «mange har vært enige i at dette er en interessant og viktig historie å fortelle», at «førstehåndsskildringer har en historisk verdi i seg selv», og at «Kristiansen har jobbet med 'Frontkjempere' i over ti år».

Hitler og andre verdskrig har truleg aldri vore ein meir utbyterik kulturindustri. Ein kommersiell produsent og distributør som Discovery Channel ser seg til dømes tent med å ha ein eigen kanal for all slags militærhistorisk trivia om Det tredje riket.

Men NRK har eit anna oppdrag enn å yta sitt til den slags nivellering av nazisme og verdskrigshistorie til underhaldning. At «Frontkjempere» er laga med NRK på laget, er vel nettopp ei viktig årsak til at Holocaustsensurerets Terje Emberland og seks andre faghistorikarar stilte opp med si tid og sin

KVA TENKTE NRK? Dramatiseringane i «Frontkjempere» skapar identifikasjon med nordmenn i SS-uniform, men offera er heilt framandgjorte.

FOTO: LUKAS SALNAS, FILMAVDELINGEN AS/NRK

kunnskap for ein umeritert filmskapar og eit produksjonsselskap (Filmavdelingen AS) som elles profilerer seg som oppdragsselskap for næringslivet. NRK er den forntv kva kvalitetsgarantisten her.

Velgrunna støtte til gode prosjektsøknader frå filmskaparar og produsentar resulterer ikkje automatisk i gode filmar og seriar (heller ikkje at nokon arbeider i ti år med eit prosjekt).

Finansieringskjelder som Forsvarsdepartementet og Fritt Ord kan ikkje heldast ansvarlege for «Frontkjempere», men NRK har eit redaktøransvar for kva dei faktisk sender, og dei kan stilla krav til eksterne produsentar. Det er NRK, som allmennkringkastar med eksklusive visingsrettar, som må vurdere blant anna om dei nemnde «førstehåndsskildringer har en historisk verdi i seg selv». Det er ikkje ei allmenngyldig utsegn.

NRK må også vurdere politisk slagside i alt dei sender og konteksten programma blir sende i (til dømes om kontroversielle intervju/reportasjar/dokumentarar skal følgjast opp av ein planlagt debatt, noko som i dag oftast er praksis i aktualitets- og magasinprogram som Urix). Men i staden for at NRK erkjenner eit slikt redaktøransvar overfor «Frontkjempere», definerer Kalbakk og Sjo NRKs distribusjonsansvar som eit passivt minimums-ansvar: «NRK... har vurdert

at serien kan sendes innenfor de retningslinjer vi forholder oss til», som om NRK var ei privat, sosial medieplattform. Denne «Youtube-haldninga» blir også understreka av følgjande redaksjonelle handvask: «Nå har publikum mulighet til selv å se serien og vurdere innholdet.»

Den sist siterte setninga var også NRK-leiinga sitt indirekte svar til Terje Emberland, som alt i påskehelga – før seriepremierer – rykka ut i Dagsrevyen og åtvarta mot at det ferdige produktet gav ei forteikna

versus umenneskeleggjerings av umælende, døde offer vist fram på statiske, svart-kvite arkivfoto utan tid- og stadfesting). Kva tv-veteranar som Kalbakk og Sjo har sett i dei langdryge, lite historisk informative, men identifikasjonsskapan- de rekonstruksjonane av norske frontkjemparar, som med valne hender skriv brev heim til mor og frå kalde skyttargraver utanfor det kringsette Leningrad, er uvisst, men at etik- og prosjektredaktøren ikkje opnar opp om kva intern, fagleg debatt dei har hatt både før og ikkje minst etter

«NRK er ikkje 'someone's crazy uncle'»

«hvitvasking» av historia. Vi som såg det aktuelle dagsrevyinnslaget, hadde i grunnen alt sett nok til å «vurdere innholdet», i alle fall nok til å forstå at «Frontkjempere» kom til å bli kontroversiell. I eit kort klipp frå serien kunne ein straks kjenna att den type vitnemålsdramatisering som vilkårslaust skapar positiv identifikasjon mellom vitnet – her altså frontkjemparen – og publikum.

Det er svært mykje å seia om dramatisering i dokumentar generelt og «Frontkjempere» spesielt (for å nemna eitt poeng: Menneskeleggjerings av overgrepshæren gjennom unge, tiltalende skodespelarar i fargar,

Emberlands offentlege kritikk, er ein klar mangel ved eit innlegg som er titulert «Derfor sender NRK serien 'Frontkjempere'».

«Vi ønsker velkommen en debatt mellom fagfolk om hvordan historiske hendelser kan tolkes på ulike måter og føre til ulike konklusjoner», skriv dei i staden. Formuleringa er anten meiningslaust sjølvsagt eller urovekkjande nihilistisk. Er det ein etisk mediodebatt som alle har fått med seg dei siste fire-fem åra, er det debatten om «alternative fakta». Det er faktisk i det perspektivet Emberlands og andre sin kritikk mot forteikning av historia må lesast.

«Det ligger ikke til NRKs

oppgave å sensurere kontroversielt innhold,» seier redaktørane. Nei, men ei kvar *meaning* er eller heller ikkje like relevant. NRK er ikkje «someone's crazy uncle». Når NRK seinare har måtte ta debatten i «Debat-ten», på «Ytring» og andre NRK-flater, får ein (endå ein gong) ei kjensle av at all kritikk mot institusjonen blir vurdert frå direktør- og redaktør-sjiktta som udelte positiv, fordi kritikk generere nytt innhald og fleire «klikk», men for oss som er for ein offentleg finansiert allmennkringkastar, blir det stadig vanskelegare å halda fast på dei prinsipielle argumenta.

I konkurranse med alskens kommersielle tilbydarar må NRK – og andre allmennkringkastarar – ri to hestar for å legitimera drifta, men av og til gjer dei spagaten vanskelegare å stå i enn naudsynt. Det er som om NRK av og til gløymer at også etterretteleg alvor ikkje berre er eit krav til ein allmennkringkastar, men eit konkurransefortrinn for ein kvar medieinstitusjon. Samstundes – trass all mogleg «modernisering» av danningssideala og sjølvstend- diggting frå Kulturdepartementet – har NRK vidareført den gamle monopoltradisjonen med å programmera etter nasjonale merkedagar. «Frontkjempere» var «tima» opp mot 9. april. Det er ikkje uvesentleg for mottakinga serien har fått.

Guri Kulås

guri.kulaas@klassekampen.no